

SOTA OLI EILEN – Vilho Hiltusen valokuvia Helsingin suurpommituksista Virka Galleriassa 10.3.- 6.4.2010

Uljas ja Aira Hyvärinen Hallituskadun kotinsa raunioilla keittiössä, ainoassa jotenkuten säilyneessä huoneessa.
Kuvat © Pentti Hiltunen

Valokuvanäyttely

Laajasalon Valokuvaajien jäsenen Pentti Hiltusen isä Vilho Hiltunen sattui olemaan jatkosodan rintamalta lomalla Helsingissä suurpommitusten aikaan helmikuussa 1944. Hän valokuvasi pommituksia etenkin kotikulmillaan Kruununhaassa. Valokuvaseuramme on koonnut näyttelyyn 25 vedosta ennen julkaisemattomia valokuvia. Pentti Hiltunen on vedostanut negatiivit kuviksi sekä suunnitellut näyttelyjulisteen.

Sota oli eilen -näyttely on avoinna 10.3. - 6.4.2010 Helsingin kaupungintalon Virka Galleriassa Pohjoisesplanadi 11-13 ja Sofiakatu 1, avoinna ma-pe 9-19, la-su 11-17. Vapaa pääsy.

Laajasalon Valokuvaajat ry on 7.3.1978 perustettu Laajasalossa kotipaikkaansa pitävä rekisteröity yhdistys, joka pyrkii toimimaan jäsenistönsä valokuvausharrastuksen tukena. Yhdistys on Suomen Kameraseurojen Liitto ry:n (SKSL) jäsenseura. SKSL on sekä La Fédération Internationale de l'Art Photographique -järjestön (FIAP) että The Photographic Society of America -järjestön (PSA) jäsen.

Vilho Hiltusen pojan Pentti Hiltusen kertomaa taustaa Helsingin pommituksista

Talvisodan 1939-1940 päätyttyä ei suinkaan huokaistu helpotuksesta. Suomen itärajaa oli siirrelty ennenkin, joten kansan mielessä kaiversi aavistus, että ei se tähän jää, muistelee näyttelykuvien ottajan Vilho Hiltusen poika Pentti Hiltunen, pommitusten aikaan toisella kymmenellä ollut koulupoika.

Yleinen liikekannallepano toteutettiin 18. kesäkuuta 1941 alkaen ylimääräisen harjoituksen nimellä henkilökohtaisena kutsuna reserviläisille. Isä Vilho Hiltunen matkasi raskaan tykistön koulutukseen Korkeakoskelle ja sieltä junalla rintamalle Itä-Karjalaan. Sinne jonnekin lähti niin ikään hänen neljä veljeään. Myös suvun naiset antoivat panoksensa sotaan: sisar hoiti kotirintamalla loukkaantuneita sairaanhoitajalottana, vaimon veljen sisar pesi kaatuneitten ruumiita.

22.6.1941 kello 6.05 Venäjä hyökkäsi ilman sodanjulistusta. Suomi aloitti nyt puolustuksellisen vastahyökkäyksen omana erillissotana solmimatta Saksan kanssa sen vaatimaa liittolaisopimusta.

Rauhanneuvottelujen jo alettua vuonna 1944 Neuvostoliitto halusi murtaa Suomen puolustustahdon ja pakottaa rauhanehtoihinsa: Helsinkiä pommitettiin helmikuussa kolmeen otteeseen 6.-7., 16.-17. ja 26.-27. välisenä aikana yöllä.

Vihollinen oli voimakas, mutta Helsingin ilmapuolustus ja etenkin sen sulkutuli pelastivat kaupungin tuhoutumasta samalla tavoin maan tasalle kuin monet Saksan kaupungit: vain 6% pommeista saavutti aiotun kohteensa, sillä sulkutulen ansiosta moni kone joutui pudottamaan pomminsa mereen. Pommittajia harhautettiin idemmäksi sytyttämällä tulipaloja silloin asumattomaan Vuosaareen.

Suurpommitusten aikaan koulupoika Pentti Hiltunen oli jonkin aikaa sukulaisten hoivissa Kouvolassa, joka sekään ei täysin välttynyt tuhoilta. Kotiin palaavaa poikaa odotti Kruununhaka, joka ei ollut entisensä. Kotitalo Siltavuorenkatu 10:ssä (nykyään Kirjan talo Kirjatyöntekijänkatu 10:ssä) oli säilynyt, mutta äidin veli Uljas Hyvärinen ja tämän puoliso Aira menettivät Hallituskadun sisäpihalla sijainneen kotinsa lähes kokonaan.

Pommitusten välillä käytiin normaalisti töissä ja koulussa, Pentti Hiltunen kävi Kaisaniemen kansakoulua. Kavereitten kanssa harrastettiin poikien juttuja, mm. haettiin Alkion tupakkakaupasta vanhaa herkästi syttyvää elokuvafilmiä, josta rakennettiin savupommeja rotankoloihin. Ajan tavan mukaan jätteet kannettiin isoihin jätetynnyreihin, ja kaupunki vilisi rottia. Isommat pojat jahtasivat rottia ilmakiväärillä ja tienasivat muutaman kymmenpennisen per häntä. Pojat eivät kuitenkaan häntäluvussa peitonneet Pentti Hiltusen sekarotuista lintukoira Killeä, Krunikan etevintä rottakoira, joka sarjana sieppasi pakoan hyppäivät rotat ilmasta purren niitten niskan poikki.

Sota-ajan ruoka oli yksinkertaista, perunaa ja kastiketta. Eri elintarvikkeilla oli omat korttinsa, joilla sai ostaa vähän, mutta siihen tyydyttiin. Makeisiksi syötiin makeutettua raastettua kuivattua porkkanaa.

Vilho Hiltusen itselaukaisijalla ottama valokuva todistaa tulipalojen roihunneen pommitusöinä niin voimakkaana, että ”vaara ohi” –merkin jälkeen Vuorikadun pommisuojausta kotiinsa palannut pariskunta saattoi lukea lehteä ilman sähkövaloja. Helsingin raitiovaunut oli varustettu kartoilla, joihin pommitusten varalta oli merkitty ajoreitin varrella sijaitsevat väestönsuojat.

Hyökkäävät pommikoneet valaisivat kaupunkia valopommeilla, joiden silkkisiä laskuvarjoja pojat myöhemmin löysivät Helsingin edustan meren jäältä. Pommit olivat painuneet pohjaan, mutta jäälle singonneita pommin sirpaleita ihmiset keräsivät ja myivät teollisuudelle sulatettavaksi.

Näyttelyn julistekuvassa alaoikealla puiston keskellä näkyy luukku. Se johti alas entisen viemäriverkoston tunneliin, jota käytettiin pommisuojaana. Tunnelin toinen pää aukesi Unioninkadulla Kaisaniemen kasvitieteellistä puutarhaa vastapäätä. Nyt paikalla Unioninkatu 43:ssa komeilee Kuntien eläkevakuutuksen KEVA:n uudehko talo.

Miehet ja naiset taistelivat rintamalla vaikeissa olosuhteissa, mutta eipä kotipuolessakaan pienistä nuristu. Eräänä päivänä Pentti Hiltunen koulumatkalla liukastui jäisellä Vuorikadulla ja katkaisi kätensä. Opettaja huomasi pojan tuskaisen ilmeen ja patisti lääkäriin, ja kipsi kädessä tunnollinen oppilas palasi luokkaan vielä samana päivänä.

Rauhan tultua Vilho Hiltunen, hänen neljä veljeään ja vaimonsa veljen sisar palasivat sodasta hengissä. Elämä palasi entisiin uomiinsa itsenäisenä säilynyttä maata rakentaen, mutta koulussa kuten muuallakin yhteiskunnassa vaiettiin sodasta, muistelee Pentti Hiltunen. Vilho Hiltunenkaan ei sodasta juuri puhunut, paitsi yhden kerran. Vilho ja Pentti osallistuivat ensimmäiseen 90 km Tahkon hiihtoon Hyvinkäältä Solvallon kautta Helsinkiin. Ladulla he yhyttivät naapuripatterin päällikön Niilo Tarvajärven, ja juttua riitti niin paljon, että Solvallon taukopaikalla nälkäiset hiihtäjät saivat todeta ruoan loppuneen.

Sodan jälkeen Vilho Hiltunen työskenteli Otavan taidekirjansitojana. Usean kerran hän johtaja Reenpään kanssa kävi luovuttamassa presidentti Kekkoselle kirjoja – yksi kirja päätyi paaville saakka. Pentti Hiltunen oli koulussa kympin piirtäjä. Hän opiskeli 50-luvulla Ateneumissa kivipainon litografiksi ja kalligrafiksi. Valokuvausta hän jatkoi isänsä innoittamana ja on vedostanut näyttelyn valokuvat isänsä negatiiveista. Myös näyttelyjuliste on hänen käsialaansa.

Laajasalon Valokuvaajat ry
Puheenjohtaja Pirkko Heiniö
puh. + 358503602086
pirkko.heinio@hotmail.com
www.laajasalonvalokuvaajat.org